

בבית המשפט העליון

בג"ץ 3746/19

לפני:

כבוד הנשיאה א' חיות
 כבוד השופט נ' הנדל
 כבוד השופטת י' וילנר

העותרים:

1. פורום בריאות הנפש
2. לשמ"ה לשילוב מתמודדים והעצמה בבריאות הנפש
3. מרכז הורים נהריה בע"מ
4. עמותת רעות - שירותי שיקום ושילוב בקהילה לאנשים עם
5. אנוש - העמותה הישראלית לבריאות הנפש

נגד

המשיבים:

1. משרד הבריאות
2. משרד הבינוי והשיכון

ידידת בית המשפט:

עמותת עוצמה – פורום ארצי של משפחות נפגעי נפש

עתירה למתן צו על תנאי

תאריך הישיבה:

ז' באייר התשפ"א (19.4.2021)

בשם העותרים:

עו"ד גבריאל דיסני; עו"ד יונתן פרידמן

בשם המשיבים:

עו"ד הדס ערן

בשם ידידת בית המשפט:

גב' ריבי צוק

חקיקה שאוזכרה:

חוק שיקום נכי נפש בקהילה, תש"ס-2000: סע' 1, בתוספת לחוק, 24, ב, (2)ב(3)

מיני-רציו:

* חוק שיקום נכי נפש בקהילה מטיל על משרד הבריאות חובה לסייע במימון שכ"ד לנכי נפש הזכאים לכך. חובה זו אינה מותנית בקיומו של מקור תקציבי, והסכום המוענק מכוחה הוא בבחינת תוספת לכל סכום לו זכאים המשתקמים מכוח הסדרים אחרים, לרבות מכוח נוהל משרד הבינוי והשיכון.

* בריאות – חולי נפש – שיקום חולי נפש

העותרות מבקשות סיוע במימון שכר דירה לנכי נפש הזכאים לסל שיקום בהתאם לחוק שיקום נכי נפש בקהילה, במסגרות הדיור המפורטות בתוספת לחוק, וזאת לצורך שילובם של המשתקמים בקהילה.

ביהמ"ש העליון בשבתו כבג"ץ הורה על מחיקת העתירה, משמיצתה את עצמה:

סעיף ב(2) לתוספת לחוק מטיל על משרד הבריאות חובה לסייע במימון שכ"ד לנכי נפש הזכאים לכך. חובה זו אינה מותנית בקיומו של מקור תקציבי, והסכום המוענק מכוחה הוא בבחינת תוספת לכל סכום לו זכאים המשתקמים מכוח הסדרים אחרים, לרבות מכוח נוהל משרד הבינוי והשיכון. מסקנה זו נלמדת מלשון סעיף 24 לחוק, הקובע כי אין בחוק זה כדי להוסיף או לגרוע מהוראות דין אחרות, וכן מתכליתו לאפשר למשתקמים הזכאים להשתלב בקהילה במסגרות דיור המותאמות לצורכיהם, על-מנת להשיג דרגה מרבית אפשרית של עצמאות תפקודית ואיכות חיים, תוך שמירה על כבודם ברוח חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו.

משהמשיבים הכירו בחובת משרד הבריאות להעניק "סיוע אפקטיבי" במימון שכר דירה למשתקמים הזכאים, ומשגובש מתווה קונקרטי חדש – הוא מודל הסיוע הייעודי – במסגרתו מעניק משרד הבריאות סיוע נוסף בשכר דירה, דומה כי לטענות העותרות, ולמצער לחלק הארי של הטענות, ניתן מענה. מכל מקום, התשתית העובדתית הניצבת ביסוד העתירה השתנתה. משכך, לעת הזו העתירה מיצתה את עצמה ויש להורות על מחיקתה. טענות הצדדים ביחס למודל הסיוע הייעודי שמורות להם. בהתחשב בתרומת העתירה לקידום הנושא שעל הפרק, יישא המשיב 1 בהוצאות העותרות.

פסק-דין

הנשיאה א' חיות:

בעתירה שלפנינו מבקשות העותרות סיוע במימון שכר דירה לנכי נפש הזכאים לסל שיקום בהתאם לחוק שיקום נכי נפש בקהילה, התש"ס-2000 (להלן ובהתאמה: משתקמים זכאים וחוק השיקום) במסגרות הדיור המפורטות בתוספת לחוק, וזאת לצורך שילובם של המשתקמים בקהילה.

1. העותרות הן עמותות וחברות הפועלות למען אוכלוסיית נכי הנפש בהקשרים שונים, ואליהן הצטרפה כ"ידידת בית המשפט" גם עמותת "עוצמה", הפועלת לקידום זכויותיהם של מתמודדי נפש ובני משפחותיהם (להלן: עמותות "עוצמה"). לטענת העותרות, על המשיב 1, משרד הבריאות (להלן: משרד הבריאות), חלה חובה להעניק סיוע במימון שכר דירה למשתקמים הזכאים לכך כחלק מסל השיקום המוגדר בסעיפים ב(2) ו-ב(3) לתוספת לחוק השיקום. לגישתן של העותרות, חובה זו אינה נתונה לשיקול דעתו של משרד הבריאות, והיא אינה תלויה בסיוע שמוענק כיום למשתקמים על ידי משרד הבינוי והשיכון מכוח נוהל מס' 08/04 שכותרתו "השתתפות בתשלום שכר דירה" (להלן: נוהל משרד הבינוי והשיכון). העותרות סבורות כי יש להעמיד את שיעורו של סכום ההשתתפות על סך של 1,400 שקלים לחודש. עמותת "עוצמה" סבורה גם היא כי היקף ההשתתפות צריך שייגזר מסטנדרט הדיור התואם את צרכי השיקום ולא ממדיניות תקציבית. המשיבים לעומת זאת, סברו כי מדובר בסוגיה המושפעת משיקולים תקציביים וסדרים עדיפויות ממשלתיים, ומשכך היא אינה מגלה עילה להתערבות שיפוטית.

2. ביום 10.2.2020 התקיים דיון מקדמי בעתירה, ולאחריו ניתן צו על-תנאי, שזה נוסחו:

מוצא בזאת צו על תנאי המורה למשיב 1 לבוא וליתן טעם מדוע לא יסייע לנכי נפש, כהגדרתם בחוק שיקום נכי נפש בקהילה, התש"ס-2000

(להלן בהתאמה: המשתקמים והחוק), לממן שכר דירה במסגרת הדיוור המפורטות בתוספת לחוק, לצורך שילובם של המשתקמים בקהילה.

דיון בהתנגדות לצו על-תנאי התקיים ביום 19.4.2021, במהלכו ציינו המשיבים כי סוגיית גיבוש מודל סיוע ייעודי במימון שכר דירה לנכי נפש מצויה בעת הזו בבחינה של הגורמים הרלוונטיים במשרד הבריאות ומשרד האוצר, אשר יוסיפו לבחון את קידומה במסגרת דיוני התקציב, בכפוף לסדרי העדיפויות של הממשלה.

3. ביום 25.6.2021 עדכנו המשיבים כי במהלך החודשים האחרונים נערכה במשרד הבריאות עבודת מטה לגיבוש מודל סיוע ייעודי בשכר דירה לנכי נפש הזכאים לסיוע בשכר הדירה בהתאם [לסעיף ב\(2\)](#) לתוספת לחוק השיקום (להלן: מודל הסיוע הייעודי). המשיבים ציינו כי בהתאם למתווה שגובש, כל נכה נפש כהגדרתו בחוק השיקום הזכאי לסיוע בשכר דירה בהתאם [לסעיף ב\(2\)](#) לתוספת לחוק ואשר עומד בקריטריונים לקבלת סיוע בשכר דירה ממשרד הבינוי והשיכון, יהיה זכאי לסיוע ייעודי נוסף ממשרד הבריאות עבור שכר דירה. על פי המתווה, מדובר בסיוע אפקטיבי במימון שכר הדירה, אך לא במימון מלא: כך, לנכי נפש הזכאים לשירותי דיור שאינם הוסטל, הסיוע הייעודי ממשרד הבריאות בתוספת הסיוע הניתן כיום ממשרד הבינוי והשיכון – יעמדו ביחד על סך של 1,000 ש"ח; ולנכי נפש הזכאים לשירותי דיור מסוג הוסטל יעמוד הסיוע הייעודי ממשרד הבריאות בתוספת הסיוע שניתן כיום מטעם משרד הבינוי והשיכון על סך של 870 ש"ח. המשיבים ציינו כי ההבדל בסכומי ההשתתפות נועד לתמרץ מעבר משירותי דיור מסוג הוסטל לשירותי דיור אחרים, שאינם הוסטל, כגון דיור מוגן ודיור עצמאי. עוד ציינו המשיבים כי משרד הבריאות שוקד בימים אלה על גיבוש "מודל תפעולי" אשר נועד להסדיר את ההיבטים היישומיים של ההסדר דנן, וכי הוא עתיד להשלים את עבודתו תוך חודשים בודדים.

ביום 6.7.2021 הגישו העותרות ועמותת "עוצמה" התייחסות מטעמן לאמור בהודעת המשיבים, ובה השיגו, בעיקר, על היקף הסיוע המוענק מכוח מודל הסיוע הייעודי, ועל הנחות המוצא העובדתיות אשר שימשו את גורמי המקצוע במשרד הבריאות לשם קביעת שיעורו.

4. לאחר ששמענו את טיעוני הצדדים ועיינו בחומרים שהוצגו לנו, הגענו למסקנה כי העתירה במתכונתה הנוכחית מיצתה את עצמה ודינה להימחק, זאת תוך שמירת טענות וזכויות הצדדים בעניין מודל הסיוע הייעודי.

מקובלת עלינו עמדת העותרות ועמותת "עוצמה" לפיה [סעיף ב\(2\)](#) לתוספת לחוק השיקום מטיל על משרד הבריאות חובה לסייע במימון שכר דירה לנכי נפש הזכאים לכך. כן מקובלת עלינו טענתן כי חובה זו אינה מותנית בקיומו של מקור תקציבי (השוו: [בג"ץ 2344/98](#) מכבי שירותי בריאות נ' שר האוצר,

פ"ד נד (5) 729 (2000)), וכי הסכום המוענק מכוחה הוא בבחינת תוספת לכל סכום לו זכאים המשתקמים מכוח הסדרים אחרים, לרבות מכוח נוהל משרד הבינוי והשיכון. מסקנתנו זו נלמדת מלשונו של [סעיף 24](#) לחוק השיקום, הקובע כי אין בחוק השיקום כדי להוסיף או לגרוע מהוראות דין אחרות, וכן מתכליתו לאפשר למשתקמים הזכאים, להשתלב בקהילה במסגרות דיור המותאמות לצורכיהם, על-מנת "להשיג דרגה מרבית אפשרית של עצמאות תפקודית ואיכות חיים, תוך שמירה על כבודם ברוח חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו" ([סעיף 1](#) לחוק השיקום; וראו גם: [בג"ץ 2531/05](#) "החלמה ונופש" ניהול ושירותים נתניה בע"מ נ' מדינת ישראל – משרד הבריאות, [פורסם בנבו] פסקה 7 (29.9.2005)).

5. משהמשיבים הכירו בחובתו של משרד הבריאות – המעוגנת, כאמור, בחוק השיקום – להעניק "סיוע אפקטיבי" במימון שכר דירה למשתקמים הזכאים, ומשגובש מתווה קונקרטי חדש – הוא מודל הסיוע הייעודי – במסגרתו מעניק משרד הבריאות סיוע נוסף בשכר דירה, דומה כי לטענות העותרות ועמותת "עוצמה", ולמצער לחלק הארי של הטענות, ניתן מענה. מכל מקום, התשתית העובדתית הניצבת ביסוד העתירה השתנתה. משכך, לעת הזו העתירה מיצתה את עצמה ואנו מורים על מחיקתה.

מותר לציין כי מצופה שהשלמת עבודת המטה על ידי משרד הבריאות והוצאת מודל הסיוע הייעודי לפועל בהתאם לעקרונות שפורטו לעיל, יבוצעו בלוח זמנים מהיר ככל הניתן.

טענות הצדדים ביחס למודל הסיוע הייעודי – שלא נבחן לגופו במסגרת העתירה דגן – שמורות להם.

6. בהתחשב בתרומתה של העתירה לקידום הנושא שעל הפרק, יישא המשיב 1 בהוצאות העותרות בסך של 7,500 שקלים.

ניתן היום, כ' באב התשפ"א (29.7.2021).

שופט

שופט

הנשיא

מרכז מידע, טל' 077-2703333, *3852; אתר אינטרנט, <https://supreme.court.gov.il>

הא' חיות נ' הנדל"י וילנר 3746/19-54678313
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)